یادداشت

نقش لابی باکو در تخریب روابط ایران و فرانسه

احسان موحدیان
کارشناس مسائل بین‌الملل

در دنیای امروز لابی‌های وابسته به هر کشور برای حفظ منافع دولت‌های متبوع خود تلاش می‌کنند ولی لابی دولت الهام علی‌اف در کشورهای مختلف جهان به دنبال این اهداف است: پنهان کردن فساد دولت علی‌اف، تخریب روابط کشورهای مخالف باکو با دیگر کشورها و ضرب و شتم منتقدان الهام علی‌اف. دو کشور ایران و فرانسه دارای دو تمدن بزرگ و باسابقه در دو قاره مهم جهان هستند و حفظ روابط دو کشور برای ارتقای صلح و امنیت در جهان اهمیت فراوانی دارد. اما برخی نیروهای ثالث که حفظ و ارتقای این روابط را به ضرر منافع خود می‌دانند برای تخریب آن تلاش می‌کنند. از جمله این نیروها باید به لابی باکو در ایران و فرانسه اشاره کرد. یک نمونه روشن در این زمینه تیره شدن روابط دو کشور بعد از انتشار کاریکاتورهای موهن نشریه شارلی ابدو است. برای صاحب نظران و کارشناسان مشخص بود که دولت فرانسه از چاپ کاریکاتورهای ضد ایرانی و ضداسلامی در این نشریه حمایت نکرده و نشریه مذکور جایگاه بالایی در میان مطبوعات فرانسوی نیز ندارد. همچنین آشکار بود که بخش عمده کاریکاتورهای مذکور با حمایت گروهک منافقین طراحی شده‌اند. این گروهک عامل بسیاری از اقدامات تروریستی در ایران و عراق، کشتار مردم عادی و حامی صدام حسین در هشت سال جنگ علیه ایران در دهه ۸۰ میلادی بوده است. نیروهای این گروهک مدتی است به ایلی منتقل شده‌اند و الهام علی‌اف در سفر به آلبانی مذاکراتی برای انتقال برخی از اعضای این سازمان به مرز ایران و خدامالامی فعالیت‌های تروریستی داشته است. اما لابی باکو در تهران به خواست الهام علی‌اف این رویداد را به گونه‌ای جلوه داد که انگار نشریه شارلی ابدو، نشریه بسیار مهم و معتبری است و دولت فرانسه حامی و سفارش دهنده چاپ کاریکاتورهای مذکور بوده و به همین علت باید در برابر رویداد مذکور پاسخگو باشد. لابی باکو در فرانسه نیز نقش مخربی دارد. علاوه بر لابی باکو، لابی اسرائیل نیز در این زمینه نقش مخربی ایفا می‌کند. نکته جالب این است که باکو و تل اویو رابطه بسیار خوبی با یکدیگر دارند و تل‌اویو علیه ارمنستان فعالیت می‌کند و حتی به تازگی ارامنه ساکن بیت‌المقدس مورد ضرب و شتم قرار گرفتند، اما لابی باکو به دروغ مدعی می‌شود که لابی اسرائیل با ارمنستان دوستی و همراهی دارد! این ادعای دروغ به خصوص در تهران توسط لابی باکو برای تحریک مردم ایران ضدارمنستان مطرح می‌شود. نکته جالب این است که رسانه‌های دولت علی‌اف به طور مرتب به ایران توهین می‌کنند تا جایگاه ایران را در میان کشورهای اسلامی تضعیف کنند. اما لابی حامی باکو در تهران در این موارد سکوت می‌کند. بنابراین دولت الهام علی‌اف که هم از حمایت مردم و دولت فرانسه از ارمنستان خشمگین است و هم به علت حمایت ایران از ارمنستان در برابر تجاوزات مکرر باکو، قصد تضعیف جمهوری اسلامی را دارد، با ضربه زدن به روابط ایران و فرانسه تلاش می‌کند از شکل گیری یک محور همکاری احتمالی علیه خود جلوگیری کند و ایران و فرانسه را از یکدیگر دور کند. متاسفانه دولت‌های ایران و فرانسه به این نکته ظریف توجه کافی ندارند. علت موفقیت نسبی الهام علی‌اف و لابی حامی وی این است که تعاملات و گفت وگوهای مستقیم دو کشور ایران و فرانسه تا حدی زیادی متوقف شده و ارتباطات دو کشور با یکدیگر به طور غیرمستقیم و از طریق رسانه‌ها و کشورهای ثالث صورت می‌گیرد که تمایلی به تقویت روابط دو کشور ندارند. رسانه‌های ثالث با تحریف واقعیات و بزرگ نمایی اختلافات ایران و فرانسه دو کشور مهم و تاثیرگذار در غرب آسیا و اروپا را از یکدیگر دور می‌کنند. همکاری برای توقف مطامع باکو ضد ارمنستان می‌تواند ایران و فرانسه را به هم نزدیک کند و دید فرانسه در مورد نقش ایران در حفظ امنیت و ثبات غرب آسیا و جهان را تصحیح کند. فرانسه و دیگر کشورهای اروپایی باید بدانند ایران کشوری قدرتمند است و جمهوری اسلامی با توجه به نیروهای مسلح توانمند، تسلیحات بومی و خاص، دارا بودن دوستداران فراوان در کشورهای منطقه و جهان، گفتمان خاص فرهنگی و عدم وجود نیروی اپوزیسیون جدی به هیچ وجه قابل تغییر نیست.

نگاه

محمدجواد جمالی:

تهران و ریاض خیلی از توافق‌شان مراقبت کنند

یک نماینده پیشین مجلس درباره توافق تهران و ریاض گفت: قطع رابطه هفت ساله آسیب‌های زیادی را به دو کشور وارد کرد و منطقه نیز از این وضعیت ضرر و زیان‌هایی دید. خوشبختانه رویکرد جمهوری اسلامی برای رفع سوءتفاهم‌ها و تقویت بسترهای همکاری با همسایگان به نتیجه رسید و این توافق حاصل شد. محمدجواد جمالی با بیان اینکه زمینه‌ها و ظرفیت‌های همکاری تهران و ریاض بسیار زیاد است، افزود: بعد از این توافق می‌توانیم شاهد حل و فصل خیلی از مسائل منطقه‌ای مثل درگیری‌ها در یمن، لبنان، سوریه و حتی برخی مشکلات در عراق باشیم. گرچه نباید انتظار داشت خیلی سریع بعد از برقراری رابطه دیپلماتیک، مشکلات میان دو طرف حل شود و تهران و ریاض بتوانند در زمان کوتاه همه دیوارهای بی اعتمادی بین خودشان را فرو بریزند، اما این شروع خوبی خواهد بود. این تحلیلگر مسائل سیاست خارجی یادآور شد: کشورهای منطقه نیز از توافق تهران و ریاض استقبال کردند و این نشان می‌دهد که قطع رابطه ایران و عربستان منافع همه کشورها را تحت تأثیر قرار داده بود و برقراری مجدد این رابطه می‌تواند برای آنها امید به آینده‌ای بهتر تلقی شود. وی با اشاره به تأثیر همکاری ایران و عربستان بر معادلات بین‌المللی ادامه داد: این دو کشور با همکاری یکدیگر می‌توانند نقش مهمی بر ارتقای جایگاه سازمان همکاری کشورهای اسلامی و اپیک داشته باشند. جمالی عنوان کرد: توافق ایران و عربستان دشمنانی هم در منطقه و هم در داخل هر دو کشور دارد بنابراین تهران و ریاض باید بپذیرند که اگر این توافق مراقبت و محافظت کنند تا شبیطنت‌ها تأثیری بر این توافق نگذارند چون در صورت وقوع این اتفاق وضعیت بین دو کشور بغرنج‌تر خواهد شد.

فریدون مجلسی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

میانجیگری چین به عنوان یک قدرت جهانی در خاورمیانه مثبت است

آن چیزی که پس از توافق با عربستان مهم است برداشتن تحریم‌هاست

شرایط تازه به زمانی بازگشت که عده‌ای به سفارت عربستان حمله کردند

میانجی گری چین به دلیل رنجش ایران از سخنرانی رئیس جمهور این کشور بود

آرمان ملی - احسان انصاری: بن‌بست رابطه ایران و عربستان پس از ۷ سال شکسته شد و ایران و عربستان با میانجیگری چین درباره از سرگیری روابط دوباره توافق کردند؛ توافقی که با واکنش مثبت کشورهای منطقه و جهان مواجه شده است. «آرمان ملی» برای تحلیل و بررسی ابعاد مختلف این توافق با فریدون مجلسی، تحلیلگر روابط بین‌الملل گفت و گو کرده است. مجلسی معتقد است: «دشمنی‌های ایدئولوژیک بین دو کشور زمانی رخ می‌دهد که سیاست‌های ایدئولوژیک بین دو کشور دخالت کند. ایدئولوژی ایران توسعه تشیع است و عربستان نیز روی توسعه وهابی گری اصرار می‌کند و با همزیستی مسالمت‌آمیز قید شده یا خیر؟ واقعیت این است که جنگ یمن اجازه نمی‌دهد بین ایران و عربستان رابطه مسالمت‌آمیز وجود داشته باشد». در ادامه ماحصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

◀ ایران و عربستان پس از ۷ سال برای از سرگیری روابط به توافق رسیدند. این اتفاق چه پیامدهایی برای ایران و منطقه به همراه خواهد داشت؟

واقعیت این است که برخلاف کسانی که این موضوع را بزرگ جلوه می‌دهند من معتقدم این اتفاق پیامدهایی برای ایران نخواهد داشت. با این توافق ما تازه به زمانی بازگشتیم که عده‌ای به سفارت عربستان در تهران حمله کردند. ایران و عربستان دارای مسائل خاص خود هستند. اگر این مسائل را بتوانند حل کنند در آن زمان می‌توان عنوان کرد که توافق کشورهای منطقه است. وقتی ثبات در منطقه ازبین برود، بی‌ثباتی حاکم می‌شود. به همین دلیل معتقدند که تجربیات منفی یک دهه گذشته در منطقه، باعث شد که کشورهایی مثل ایران و عربستان در حد تعاملات متقابل را بدانند.»

◀ ایفای نقش چین به معنای شکست سیاست کلان آمریکاست

فلاحت‌پیشه همچنین درمورد نقش چین در توافق میان ایران و عربستان نیز گفت: «ایفای نقش چین از این نظر یک تحول اساسی است که به معنای شکست سیاست کلان آمریکاست. آمریکایی‌ها در تنش‌های منطقه‌ای یک طولانی دارند. تجربه نشان داده است که وقتی تنش‌های منطقه‌ای کهنه شود، حتی متحدان منطقه‌ای آمریکا هم عملا بی‌عمل می‌شوند و یک زمانی ما می‌بینیم که عربستانی‌ها راه دیگری را در پیش گرفتند و حاضر بودند میانجگری چین را بپذیرند؛ آن هم چینی که رقیب آمریکا در هژمونی جهانی است.» این استاد دانشگاه ادامه داد: «به عبارتی برای اولین بار، عربستانی‌ها توافق عمده‌ای را بستند که خارج از قلمرو سیاست‌های آمریکا شکل گرفته است. به بیانی دیگر سیاست نرمی که از سال ۱۹۱۱ می‌ساختند آن آمریکایی توصیه می‌شد، توسط کشوری مثل چین در پیش گرفته شده است.»

◀ آمریکایی‌ها در موضوع هسته‌ای از توافق ایران و عربستان درس می‌گیرند

فلاحت‌پیشه همچنین درباره تاثیر این توافق بر احیای برجام گفت: «باورم بر این است که آمریکایی‌ها در موضوع هسته‌ای از این توافق درس می‌گیرند. اگر موضوع هسته‌ای ایران بیش از حد طولانی شود، شاید آرای دیگری در آنجا شکل گیرد. توافق ایران و عربستان مهم‌ترین اثر در مقابله ایران با تحریم‌ها را خواهد داشت چرا که ایران و عربستان مهم‌ترین عمق استراتژیک را در منطقه امروز را دارند. عمق استراتژیک ایران در حوزه فرهنگی و دفاعی و عربستان هم در حوزه ایدئولوژیک و اقتصادی است. معتقدم اگر این دو به سمت تنش‌زدایی پیش بروند امکان اینکه ایران الگوی همسایگی خود را به کشورهای دیگر تسری دهد وجود دارد. این یک موفقیتی است که شکل گرفته و من باورم بر این است که توافق ایران و عربستان با واسطات چین، می‌تواند عملگرایی امریکا را به این نتیجه برساند که در کاهش تنش با ایران، به گونه جدی‌تر عمل کند.»

◀ پس از توافقی که بین ایران و عربستان شکل گرفت چه چشم‌اندازی پیش روی روابط ایران و عربستان قرار خواهد گرفت؟ آیا روابط ایران و عربستان از وضعیت کنونی به شرایط مسالمت‌آمیز تغییر وضعیت می‌دهد یا اینکه دشمنی‌های ایدئولوژیک حفظ می‌شود اما دو کشور به سمت همکاری‌های دوجانبه می‌روند؟

دشمنی‌های ایدئولوژیک بین دو کشور زمانی رخ می‌دهد که سیاست‌های ایدئولوژیک بین دو کشور دخالت کند. ایدئولوژی ایران توسعه تشیع است و عربستان نیز چنین رویکردی را دنبال می‌کند. مهم‌ترین سوالی که در این زمینه وجود دارد به جز از سرگیری روابط بین ایران و عربستان این توافق دارای چه محتوایی بوده است؟ آیا توافق و آتش بس درباره جنگ یمن در این توافق وجود دارد؟ آیا نوع رابطه ایران و عربستان با اسرائیل در آن قرار دارد؟ آیا روابط عربستان و آمریکا وضعیت تحریم‌های کنونی برای مسائلی مانند ویزا و حج پیامدهای مثبتی دارد و شرایط برای کسانی که قصد دارند به سفر حج بروند راحت‌تر خواهد بود. این سخن به معنای حل مسائل بین ایران و ایران و عربستان پیامدهایی به همراه خواهد داشت. در غیر این صورت این توافق نمی‌تواند تغییری در شرایط دو کشور ایجاد کند. از سرگیری روابط بین ایران و عربستان در شرایط کنونی برای مسائلی مانند ویزا و حج پیامدهای مثبتی دارد و شرایط برای کسانی که قصد دارند به سفر حج بروند راحت‌تر خواهد بود. این سخن به معنای حل مسائل بین ایران و عربستان نیست. امروز مهم‌ترین مسأله ای که برای ایران وجود دارد مسأله تحریم‌هاست. در شرایط کنونی که ایران تحریم است و بسیاری از کشورها حاضر به همکاری اقتصادی و بازرگانی با ما نیستند. دلیل این موضوع نیز این است که برای اغلب کشورها اهمیت رابطه آنها با آمریکا بیشتر است. این کشورها نمی‌توانند و نمی‌خواهند رابطه خود با آمریکا را محدودش کنند و اقتصاد و بازرگانی خود را نیز حفظ کنند. با این وجود اگر قرار است آمریکا نیز این موضوع بین‌المللی را که یک سر آن به انها مربوط می شود را تأیید کند و ایران به استقلال بانکی خود باز گردد در چنین شرایطی می‌توان امیدوار بود که فرصتی برای ورود به عرصه تجارت بین المللی به وجود آمده است. در چنین شرایطی این امیدواری به وجود خواهد آمد که بتوانیم بهره برداری از منابع اقتصادی کشور داشته باشیم. اگر به این شرایط نرسد که من بعید می‌دانم این اتفاق رخ بدهد تغییری در وضعیت ایران در منطقه و عرصه بین المللی نخواهد داشت. چینی‌ها نیز هنگامی که مشاهده کردند ایران از سخنرانی رئیس جمهور آنها در شورای همکاری خلیج فارس رنجیده است تلاش کرد در این زمینه میانجیگری کند تا نشان بدهند که در بین کشورهای عربی و ایران به عنوان واسطه قرار دارد. هدف چین از این میانجیگری نیز نشان دادن بی طرفی در ماجرای ایران و کشورهای عربی است. این در حالی است که ارتباط اقتصادی چین با آمریکا و کشورهای اروپایی چندین برابر ایران است و به همین دلیل حاضر نیست خود را فدای بازار ایران کند. در شرایطی که ایران در وضعیت تحریم قرار دارد چین یک پنجره انحصاری برای ایران است که ایران نیز قصد ندارد این پنجره بسته شود.

> **هنوز جزئیات دقیق این توافق منتشر نشده به همین دلیل نمی‌توان به‌درستی درباره آن قضاوت کرد. ممکن است اصولگرایان از جزئیات آن اطلاع داشته باشند و یا نتیجه توافق‌های دولت به همین دلیل این توافق را نتیجه دشمنی‌ها دانستند. این در حالی است که هنوز نمی‌دانیم این توافق چیست و چه مسائلی در آن مطرح شده است**

◀ چین از میانجیگری بین ایران و عربستان چه اهدافی را دنبال می‌کند؟ آیا عدم دخالت غرب و به خصوص آمریکا در این توافق حوزه نفوذ جدیدی را در بین کشورهای خاورمیانه برای چین ایجاد خواهد کرد؟

در مرحله نخست باید عنوان کنم این نکته جای خوشحالی دارد که چین به عنوان یک قدرت جهانی تلاش می‌کند بین کشورهای منطقه میانجیگری کند. این اتفاق خوبی است که در این توافق رخ داده است. چین برای ایران و عربستان دارای اهمیت است. عربستان به دلیل اینکه چین بزرگترین خریدار نفت این کشور به شمار می‌رود برای عربستان اهمیت دارد و ایران نیز به دلیل اینکه چین مهم‌ترین پنجره تجارت با دنیای خارج است اتحاد با چین را یک اتحاد استراتژیک و مهم می‌داند. در نتیجه رابطه ایران، عربستان و چین در چنین فضایی ارتباطی به آمریکا ندارد که بخواهد در آن دخالت کند یا خیر. نکته مهم در این زمینه این است که رابطه عربستان منحصر به چین نیست. آمریکا که نفت عربستان را نمی‌خرد، بلکه چین بزرگترین بازار نفت جهان است که آن را از عربستان و بخشی را نیز از ایران می‌خرد. مقدار نفتی که چین از ایران می‌خرد نیز به اندازه‌ای که بتواند به ازای آن به ایران کالا بفروشد. عربستان و به صورت کلی شبه جزیره عربستان بزرگترین بازار آمریکا در منطقه خاورمیانه به‌شمار می‌رود. آمریکا در این کشورها پیمانکاری‌ها و پروژه‌های بزرگی را دنبال می‌کند و به همین دلیل شبه جزیره عربستان بزرگترین بازار غیر نفتی آمریکا در منطقه خاورمیانه به شمار می‌رود. این موضوع نیز ارتباطی به ایران ندارد و بلکه به رابطه عربستان و آمریکا ارتباط پیدا می‌کند. عربستان هم با چین ارتباط دارد و هم با آمریکا. رابطه این کشور با چین نیز انحصاری نیست که کالاها را در گران ترین شکل آن بخرد و ارزان ترین شکل موجود بفروشد. هر دو کشور تاجر هستند و دارای استقلال بانکی هم هستند. اینکه در این توافق آمریکا حضور ندارد اتفاق مهمی نیست. اینکه ایران و عربستان با هم در وضعیت تنش و جنگ باشند ارتباطی به آمریکا ندارد. آمریکا در این شرایط به دنبال این است که تحریم ایران را ادامه بدهد. نکته مهم نیز همین است که آیا تحریم‌های ایران برداشته می‌شود و یا خیر. از سوی دیگر این نکته که آیا رضایت آمریکا برای استقلال بانکی ایران و برداشته شدن تحریم‌ها برداشته می‌شود یا خیر. اینها سوالاتی است که باید پاسخ داده شود که پس از آن عنوان کنیم آیا این توافق را می‌توان به عنوان یک دستاورد قلمداد کرد و یا خیر؟

> **اینکه در این توافق آمریکا حضور ندارد اتفاق مهمی نیست. اینکه ایران و عربستان با هم در وضعیت تنش و جنگ باشند ارتباطی به آمریکا ندارد. آمریکا در این شرایط به دنبال این است که تحریم ایران را ادامه بدهد**

◀ اصولگرایان مانور زیادی روی توافق ایران و عربستان داده‌اند و بر این باور هستند که نوع مذاکره‌ای که دولت در این زمینه انجام داده زمینه‌های توافق را به وجود آورده است. آیا در واقع چنین بوده است؟

هنوز جزئیات دقیق این توافق منتشر نشده به همین دلیل نمی‌توان به‌درستی درباره آن قضاوت کرد. ممکن است اصولگرایان از جزئیات آن اطلاع داشته باشند و به همین دلیل این توافق را نتیجه تلاش‌های دولت می‌دانند. این در حالی است که هنوز نمی‌دانیم این توافق چیست و چه مسائلی در آن مطرح شده است. صورت گرفته واژه رابطه مسالمت‌آمیز یا همزیستی مسالمت‌آمیز قید شده باشد، اما در این داستان وزارت خارجه از ابتدا هم مسئول مذاکره نبود بلکه ارگان‌های دیگر مسئول بودند و آقای عنایتی در کنار آن‌ها در مذاکرات شرکت می‌کرد. این مقام آگاه دلیل این عدم حضور وزارت خارجه در راس مذاکرات را محرمیت «مسائل امنیتی» در مذاکره با عربستان خوانده و گفته به همین دلیل مقامات امنیتی مدیریت مذاکرات را برعهده داشتند. آیا در واقع شیخ مدیریت سیاست خارجی کشور از وزارت خارجه به سمت ارگان‌های امنیتی، برخلاف حرفهای که در دولت حسن روحانی شکل گرفته بود گفت: «این تصمیم‌گیری با مقامات بالاست که چه کسی مسئولیت چه چیزی را برعهده بگیرد.»

> **چینی‌ها نیز هنگامی که مشاهده کردند ایران از سخنرانی رئیس جمهور آنها در شورای همکاری خلیج فارس رنجیده است تلاش کرد در این زمینه میانجیگری کند تا نشان بدهند که در بین کشورهای عربی و ایران و به عنوان واسطه قرار دارد. هدف چین از این میانجیگری نیز نشان دادن بی طرفی در ماجرای ایران و کشورهای عربی است**

◀ وزارت خارجه کنار رفت؟

عدم حضور علی باقری کنی مذاکره‌کننده ارشد هسته‌ای در نشست هفته گذشته رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در تهران نشان داد گویا به تیم مذاکره‌کننده وزارت خارجه امیدی برای به سرانجام رساندن موضوعات حساس نیست، چرا که گروسی رسما اعلام کرد «در صورتی که وعده دیدار با ابراهیم رئیسی به او داده نمی‌شد، به تهران سفر نمی‌کرد.» در پایان هم آنچه مدیرکل به تهران را مثمر ثمر کرد، دیدارش با رئیس جمهور و اعلام تعهد ایران از زبان ریاست جمهوری برای مجوز به آژانس جهت بازرسی‌های وسیع‌تر بود؛ موضوعی که اگرچه با تکذیب سازمان انرژی اتمی ایران مواجه شد، اما در نشست شورای حکام آژانس با قاطعیت از زبان مدیرکل آژانس طرح شد و مانع از تصویب قطعنامه ضد ایرانی کشورهای غربی علیه ایران شد. یک سال و نیم مذاکرات دولت رئیسی برای رسیدن به حتی یک توافق در حوزه‌های مختلف از عربستان گرفته تا آژانس و برجام کافی بود تا مقامات تصمیم‌گیر به این نظر برسند که برخی قادر به مذاکره نیستند؛ موضوعی که محمدجواد ظریف در ماه‌های پایانی وزارتش آن را پیش‌بینی کرده بود و گفته بود «اگر روزی از این بهتر را نوشتند، بنده دستشان را می‌بوسم.» آن موقع ظریف گفته بود: «توافق و نوشتن یک متن یعنی هم شما و هم طرف مقابل باید راضی باشید. شما نمی‌توانید به طرف مقابل بگویید من این متن را می‌خواهم و هم نمی‌توانید به شما بگویند. آقایانی که در صحبت‌ها را می‌کنید که من نشان بدهند دو صفحه یا یک نفر توافق نوشتند به ۲۰۰ در مقابله ۱۵۰ صفحه. آقایانی که می‌گویند ما این توافق را نخواندیم چیزی که دو صفحه است و خودشان هم نخواندند و امضا کردند را نشان دهند. توافق یعنی اینکه و آنچه که شما می‌خواهید و آنچه که طرف مقابل می‌خواهد این یعنی توافق در غیر این صورت تسلیم می‌شود. دوستان ما اگر بخواهند چنین توافقی انجام بدهند، خیلی باید زحمت بکشند نمی‌گویم نمی‌توانند ولی خیلی باید زحمت بکشند! اگر روزی از این بهتر را نوشتند بنده در مقابل آنها تعظیم می‌کنم و دستشان را می‌بوسم و برای خدمتی که به مردم ایران کردند تشکر خواهم کرد. امیدوارم آنها هم اگر نمی‌خواهند ما را تحسین کنند از پشت به ما خنجر نزنند.» وی کار آمدن طیف سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری درباره موضوع هسته‌ای که پیش از آن در شورای عالی امنیت ملی دنبال می‌شد، به وزارت خارجه محول شد. حسن روحانی، علی لاریجانی و سعید جلیلی دو دوره‌های مختلف به عنوان دبیر شورای عالی امنیت ملی مسئولیت مذاکرات هسته‌ای را طی بیش از یک دهه برعهده داشتند. بسط یدِ وزارت خارجه در حوزه سیاست خارجی در دوران ظریف تنها محدود به هسته‌ای نماند.

> **هنوز جزئیات دقیق این توافق منتشر نشده به همین دلیل نمی‌توان به‌درستی درباره آن قضاوت کرد. ممکن است اصولگرایان از جزئیات آن اطلاع داشته باشند و یا نتیجه توافق‌های دولت به همین دلیل این توافق را نتیجه دشمنی‌ها دانستند. این در حالی است که هنوز نمی‌دانیم این توافق چیست و چه مسائلی در آن مطرح شده است**

◀ چینی‌ها نیز هنگامی که مشاهده کردند ایران از سخنرانی رئیس جمهور آنها در شورای همکاری خلیج فارس رنجیده است تلاش کرد در این زمینه میانجیگری کند تا نشان بدهند که در بین کشورهای عربی و ایران و به عنوان واسطه قرار دارد. هدف چین از این میانجیگری نیز نشان دادن بی طرفی در ماجرای ایران و کشورهای عربی است

صبح روز جمعه سایت خبری نورنیوز نزدیک به شورای عالی امنیت ملی از «سفر بسیار مهم» علی شمخانی خبر داد. ساعاتی بعد مشخص شد هدف سفر توافق با عربستان برای از سرگیری روابط دیپلماتیک بوده است. در این توافق، یک طرف علی شمخانی و طرف دیگر «مساعد بن‌محمد العیبان» وزیر ایالتی و مشاور امنیت ملی عربستان حضور داشتند. نکته جالب توجه اینجاست که این توافق در سطحی به جز سطح وزیر خارجه انجام شده است. این اتفاق یک معنای مشخص دارد و آن اینکه ظاهرا سیاست‌گذاران اصلی کشور به این نتیجه رسیده‌اند که موارد حساسی همچون مذاکرات ایران و عربستان به نهادهای فراقوه‌ای سپرده شود. با وجود تاکید شمخانی بر نقش رئیسی در این توافق، به نظر می‌رسد که حضور شمخانی به عنوان امضاکننده توافق از سرگیری روابط دیپلماتیک به معنای تصمیم‌گیری در سطحی بالاتر از دولت است. دبیران شورای امنیت ملی قانونا منصوب رئیس جمهورند و حق رای ندارند، اما مطابق روال مرسوم در اغلب موارد، همزمان رهبری او را به نمایندگی رهبری در شورا نیز منصوب می‌کند تا حق رأی داشته باشد. استمرار حضور شمخانی در دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی بعد از پایان دوران ریاست جمهوری روحانی بارها با مخالفت برخی جریان‌های نزدیک به دولت مواجه شده است. این مخالفت به حدی جدی بود که گفته می‌شد افشای جزییات پرونده علیرضا اکبری، معاون پیشین شمخانی به اتهام جاسوسی با هدف برکناری شمخانی کلید خورده بود. همزمان با سفر شمخانی به چین، حسین امیرعبداللهیان وزیر خارجه ایران در حال بازدید از مناطق زلزله‌زده ترکیه بود. هرچند علیرضا عنایتی، مدیرکل خلیج‌فارس وزارت امور خارجه در سفر شمخانی به پکن او را همراهی می‌کرد، اما رئیس او نقش امضا کننده توافق از سرگیری روابط را برعهده نداشت. زمانی که محمدجواد ظریف در دوران وزارتش، امیرعبداللهیان را از سمت معاونت عربی و افریقایی وزارت خارجه برکنار کرد، رسانه‌های نزدیک به دولت کنونی، حمله همه‌جانبه‌ای را به وزارت خارجه حسن روحانی کلید زدند. استدلال آنها در آن زمان این بود که امیرعبداللهیان تخصص منحصربه فردی در حوزه منطقه دارد و برکناری او به معنای بی‌توجهی دولت به همسایگان عربی است. عدم تسلط امیرعبداللهیان به زبان انگلیسی از روز نخست وزارتش با تسلط او به زبان عربی توجیه می‌شد. یک مقام وزارت خارجه درباره عدم حضور امیرعبداللهیان در پکن گفته «طبیعتا دو پادشاه در یک اقلیم نمی‌گنجند!» او گفته البته از وزارت امور خارجه، آقای عنایتی مدیر کل خلیج فارس حضور داشته است. این منبع آگاه گفته «شورت‌ها با وزارت خارجه انجام شده و این‌طور نبوده که حذف شده باشد، اما در این داستان وزارت خارجه از ابتدا هم مسئول مذاکره نبود بلکه ارگان‌های دیگر مسئول بودند و آقای عنایتی در کنار آن‌ها در مذاکرات شرکت می‌کرد. این مقام آگاه دلیل این عدم حضور وزارت خارجه در راس مذاکرات را محرمیت «مسائل امنیتی» در مذاکره با عربستان خوانده و گفته به همین دلیل مقامات امنیتی مدیریت مذاکرات را برعهده داشتند. آیا در واقع شیخ مدیریت سیاست خارجی کشور از وزارت خارجه به سمت ارگان‌های امنیتی، برخلاف حرفهای که در دولت حسن روحانی شکل گرفته بود گفت: «این تصمیم‌گیری با مقامات بالاست که چه کسی مسئولیت چه چیزی را برعهده بگیرد.»

◀ وزارت خارجه کنار رفت؟

عدم حضور علی باقری کنی مذاکره‌کننده ارشد هسته‌ای در نشست هفته گذشته رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در تهران نشان داد گویا به تیم مذاکره‌کننده وزارت خارجه امیدی برای به سرانجام رساندن موضوعات حساس نیست، چرا که گروسی رسما اعلام کرد «در صورتی که وعده دیدار با ابراهیم رئیسی به او داده نمی‌شد، به تهران سفر نمی‌کرد.» در پایان هم آنچه مدیرکل به تهران را مثمر ثمر کرد، دیدارش با رئیس جمهور و اعلام تعهد ایران از زبان ریاست جمهوری برای مجوز به آژانس جهت بازرسی‌های وسیع‌تر بود؛ موضوعی که اگرچه با تکذیب سازمان انرژی اتمی ایران مواجه شد، اما در نشست شورای حکام آژانس با قاطعیت از زبان مدیرکل آژانس طرح شد و مانع از تصویب قطعنامه ضد ایرانی کشورهای غربی علیه ایران شد. یک سال و نیم مذاکرات دولت رئیسی برای رسیدن به حتی یک توافق در حوزه‌های مختلف از عربستان گرفته تا آژانس و برجام کافی بود تا مقامات تصمیم‌گیر به این نظر برسند که برخی قادر به مذاکره نیستند؛ موضوعی که محمدجواد ظریف در ماه‌های پایانی وزارتش آن را پیش‌بینی کرده بود و گفته بود «اگر روزی از این بهتر را نوشتند، بنده دستشان را می‌بوسم.» آن موقع ظریف گفته بود: «توافق و نوشتن یک متن یعنی هم شما و هم طرف مقابل باید راضی باشید. شما نمی‌توانید به طرف مقابل بگویید من این متن را می‌خواهم و هم نمی‌توانید به شما بگویند. آقایانی که در صحبت‌ها را می‌کنید که من نشان بدهند دو صفحه یا یک نفر توافق نوشتند به ۲۰۰ در مقابله ۱۵۰ صفحه. آقایانی که می‌گویند ما این توافق را نخواندیم چیزی که دو صفحه است و خودشان هم نخواندند و امضا کردند را نشان دهند. توافق یعنی اینکه و آنچه که شما می‌خواهید و آنچه که طرف مقابل می‌خواهد این یعنی توافق در غیر این صورت تسلیم می‌شود. دوستان ما اگر بخواهند چنین توافقی انجام بدهند، خیلی باید زحمت بکشند نمی‌گویم نمی‌توانند ولی خیلی باید زحمت بکشند! اگر روزی از این بهتر را نوشتند بنده در مقابل آنها تعظیم می‌کنم و دستشان را می‌بوسم و برای خدمتی که به مردم ایران کردند تشکر خواهم کرد. امیدوارم آنها هم اگر نمی‌خواهند ما را تحسین کنند از پشت به ما خنجر نزنند.» وی کار آمدن طیف سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری درباره موضوع هسته‌ای که پیش از آن در شورای عالی امنیت ملی دنبال می‌شد، به وزارت خارجه محول شد. حسن روحانی، علی لاریجانی و سعید جلیلی دو دوره‌های مختلف به عنوان دبیر شورای عالی امنیت ملی مسئولیت مذاکرات هسته‌ای را طی بیش از یک دهه برعهده داشتند. بسط یدِ وزارت خارجه در حوزه سیاست خارجی در دوران ظریف تنها محدود به هسته‌ای نماند.

نقش توافق ایران و عربستان بر برجام!

ایفای نقش چین به معنای شکست سیاست کلان آمریکاست

بعد از ۷ سال از حمله خودسرها به سفارت عربستان در تهران و مشهد، حالا مسئولان ایرانی و عربستانی با وساطت چین، بیانیه‌ای را برای بازگشت به توافقات امنیتی - تجاری دولت اصلاحات امضا کردند، اما این سال مطرح است چه کسانی هزینه تحمیل شده را به دنبال خودسری خودسرها پرداخت خواهند کرد؟ اولین واکنش دولت عربستان توسط وزیر امور خارجه عربستان و رئیس اداره رسانه‌ای عربستان اعلام شد و آنها به‌طور مشترک در یک کنفرانس خبری ادعا کردند که نیروهای ایرانی هیچ نقشی برای جلوگیری از حمله به ساختمان سفارت و کنسولگری انجام ندادند و از هیأت دیپلماسی ایرانی خواسته‌است تا ظرف ۴۸ ساعت خاک این کشور را ترک کنند. در ادامه بحرین اولین کشوری بود که به حمله سفارت عربستان واکنش نشان داد این کشور در حمایت از عربستان از هیأت دیپلماتیک ایران خواست که ظرف ۴۸ ساعت خاک بحرین را ترک کند. مقام‌های سودان نیز بعد حمله به مکان‌های دیپلماتیک به عربستان اطلاع دادند که دولت سودان سفیر ایران و دیپلمات‌های این کشور را در اعتراض به حمله به سفارت عربستان در تهران اخراج کرده است. کویت عضو شورای همکاری خلیج فارس نیز سفیر خود در ایران را فراخواند. وزارت امور خارجه سومالی هم مداخلات ایران در امور داخلی سومالی را دلیل قطع روابط دانست و به کارکنان سفارت ایران ۷۲ ساعت فرصت داد تا خاک این کشور را ترک کنند. همان زمان امارات متحده عربی سطح روابط دیپلماتیک خود را با ایران در سطح کاردار کاهش داد. این امر باعث شد تا عزام به حج حجاج دچار اختلال جدی شود. عربستان بعد از حمله خودسرها به سفارتش در ایران، به ایرانی‌ها برای مراسم حج ویزا نداد. در مدت ۷ سال از واقعه حمله به سفارت عربستان، تعدادی زیادی از مردان و زنان سالخورده، چشم به بازگشایی مراسم حج داشتند و برخی نیز در این سال‌ها فوت شدند و نتوانستند حج واجب خود را به‌جا بیاورند.

◀ حاکم شدن عقلانیت در سیاست خارجی دو کشور

روز گذشته‌چنین!... فلاحت‌پیشه، تحلیلگر سیاست خارجی در تحلیل خود از توافق صورت گرفته میان ایران و عربستان، بیان کرد: «توافقی که صورت گرفته، اقدام بسیار خوبی است و باید در درجه اول از حاکم شدن عقلانیت در سیاست خارجی دو کشور استقبال کنیم. برخی از این موضوع تحت عنوان اینکه تاکتیکی این کار را انجام داده‌اند استقبال می‌کنند، اما معتقدم که باید حتی از تدبیر و پرهیز از افراط گرایی، چه در ایران و چه در عربستان استقبال کنیم.» نماینده ادوار مجلس خاطرنشان کرد: «البته باورم بر این است که تنش‌زایی باید جرم‌انگاری شود. بدان معنا که کسانی که تنش ایجاد می‌کنند، خودشان مسئولیتش را قبول کنند. تنشی که در روابط ایران و عربستان شکل گرفت حاصل حرکت تندروها بود که دو آن ها هم به چشم منافع ملی طرفین، کل منطقه و دنیای اسلام رفت. در واقع بسیاری از تنش‌ها قابل مدی